

De Heiland onze bekeering.

„Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven”.

Deze liefelijke woorden treffen ons dubbel omdat zij het slot vormen van een hoogst ernstig Schriftgedeelte over de bekeering. Zoo pas nog heeft de stem van den Heiland getruid van heiligen toorn toen Hij Zijn Wee u uitsprak over Chorazin en Bethsaida. Nu roept zij, bewogen door een alles omvattende liefde, allen tot Zich. Wat ons zoo onweerstaanbaar in deze woorden aantrekt is, dat zij zoo écht-menschelijk zijn. De Heiland spreekt niet van angst, wroeging, niet van zelfverwijt of zelfbeschuldiging. Hij roept niet: Komt allen, die gekneld ligt in banden van den dood! Neen, de roepstem is veel ruimer: Komt allen die vermoeid en belast zijt!

Vermoeidheid is dat min of meer vage gevoel, dat alle menschen wel kennen. Iets dat men dagelijks zelf ervaart. Een klacht van elken dag, ook van den sterfdag. Een van onze laatste woorden is meestal: ik ben moe, o zoo moe... Maar zoo algemeen vermoeidheid in ons leven voorkomt, zoo lastig is het te zeggen, waar zij eigenlijk in bestaat. Feitelijk is zij: de groote onbekende! Het is zoo'n onverklaarbaar gevoel: het gaat niet langer, ik kan er niet meer tegenop! Daarom is zij ook moeilijk te genezen, zij is geen wonde die men kan verbinden, geen breuk welke men kan spalken. Een verslagen geest, wie zal dien opheffen?

Welnu, die vermoeidheid kiest de Heiland als beeld, wanneer Hij over de bekeering tot God gaat spreken. Hij roept maar niet de menschen, die zich op de borst slaan om de gewelenspijn te verdooven. Niet slechts de menschen, die door diepe wegen gegaan zijn en die kennis hebben aan de onderscheiden artikelen en stukken der ellende. Neen, Zijn noodiging is veel ruimer. Hij roept allen die vermoeid en beladen zijn. Allen, die ook maar dat vage gevoel hebben: het gaat niet, ik ben daar geen mensch voor! Allen, bij wie het nog maar zoo algemeen is, nog maar zoo'n begijnnetje is, die allen roept de lieve Heiland: Komt! Ik zeide reeds: deze uitnoodiging klinkt zoo weinig theologisch, zoo weinig kerkelijk, het is zoo'n écht-menschelijk woord. Een woord van bewogenheid, gesproken door een alles omvattende liefde. Een woord, dat trekt en lokt, waaronder wij niet uit kunnen komen.

Komt tot Mij, zegt de Heiland. Wij moeten niet lezen en verklaren en beleven, alsof hier stond: Komt tot de kerk, komt tot het geloof, komt tot het christendom. Niet uw christendom, maar uw Christus, niet uw bekeering, maar de Heiland uwer bekeering, niet uw geloof, maar de God der belofte behouden u! Ach, hoeveel van onze godsdienstige zinnen beginnen met het woordje ik. Wat dat ikje denkt en voelt, ondervindt en meemaakt, daar raakt men nooit over uitgepraat, noch over uitgeschreven. Maar de Heere God en de trouwe Heiland nemen in onzen godsdienst maar een klein plekje in. Daarom wijst de Heiland op wat er geschied zou zijn in de heidensche steden Tyrus en Sidon, ja, in het gruwelijke Sodom, wanneer Hij daar Zijn hemelsche woorden gesproken en Zijn hemelsche daden verricht had. Zij zouden zich bekeerd hebben! Waarom zij en de steden van Galilea niet? Wel, ik denk, dat de menschen in die heidensche steden zouden gevraagd hebben: Wie zegt dat en wie doet dat? Zij zouden gejubeld hebben: Jezus! Jezus! Jezus! Maar de Israëlieten vroegen: Wat beteekent dit en wat is dat? Wel, zeiden zij, dat is bekeering en daar heb je allerlei soorten en trappen in. Zij zagen op de gave, maar zij zagen den Gever voorbij! Dat is ook het gevaar dat ons bedreigt. Het christendom heeft nog nooit iemand in den hemel gebracht en nog nooit iemand gelukkig gemaakt! Alleen door Jezus Christus Zelf worden wij behouden.

Wat belooft de Heiland nu aan de vermoeiden en beladenen, die Hij tot Zich roept? Ik zal u rust geven! Weer zoo'n écht-menschelijk, zoo'n gewoon woord, dat ons aanstands toesprekt. Jezus zegt niet: Komt tot Mij en Ik zal u godsdienst geven, geloof geven, bekeering geven. Dat moge er alles inzitten of uit voortvloeien, maar dat staat hier toch niet vóór. Vóór staat die innerlijke ontspanning, die heerlijke vrede, dat gevoel dat een kind heeft, dat, op vlucht voor een nijdig mensch of een booze hond, zijn hijgend hartje vleit aan de borst van zijn vader. Wij mogen wel dikke strepen zetten onder dat woordje rust. Want wij zien het anders. Hoe hebben wij dien weg der bekeering niet uitgeschilderd als een eindeloze woestijnreize! Als iemand tot den Heiland komt, zouden wij hem wel willen toevoegen: Vriend, nu is het voorgoed met uw rust gedaan! O, dat evangelie van ons verschildt hemelsbreed van het evangelie van God! Jezus zegt: Ik zal u rust geven. Als wij ons dát niet allereerst door Jezus geven laten, dan komt er van onze be-

huis, waar de burgers van hun zwaren arbeid uitrusten, wordt het feest der gemeenschap gevierd voor het oog van den gereformeerden catechismusverklaarder, doch voor zijn besef is de geestelijke burgerschap zelf in zijn het gansche leven omvattende rechten en privileges gegeven als de gemeenschap der heiligen.

Geheel in overeenstemming met dezen gedachtengang spreekt dan ook onze Catechismus. Voorop staat het werk van God. De geloovigen hebben door de aan-neming tot kinderen één Vader, allen en een iegelijk. Ze bezitten allen door de inlijving in den Zoon één en hetzelfde geloof; niet bij hun verraste kreten van wederzijdsche herkenning, maar bij de „crachtige beroeping” van God is hun gemeenschap begonnen. Ze deelen allen in dezelfde rechtvaardigmaking; deze hebben de geloovigen van het Nieuwe Testament „gemeen” met die van het Oude Testament; de gemeenschap reikt dan ook veel verder dan het gezelschap, dat onze tijdgenooten kunnen overzien. En straks wordt nu de keten des hells ook daarin doorgetrokken, dat de geloovigen onder elkander deze gemeenschap, die God „zonder hen in hen” gewerkt heeft door de wedergeboorte, gaan opmerken, daardoor gevormd worden en zichzelf er naar vormen gaan. En in dien zin is het ook te verstaan, dat als één lid lijdt, de andere leden mede lijden. Wij brengen het vaak in onzen tijd niet verder dan tot de interpretatie, volgens welke, als er ééntje lijdt, de anderen „medelijden” voelen. Natuurlijk is dat laatste niet uitgesloten, maar het komt toch weer in de tweede plaats.

Over heel de linie wordt hier het gemeenschapsbegrip opgebouwd uit een openbaring omtrent „dingen, die men niet ziet”. Er wordt — zoo is de redeneergang — geweld gepleegd door den levenden God, die, één-zijdig, gemeenschap sticht waar Hij wil, en in die gemeenschap in-voegt, in-schept, wie Hij wil. Eerst daarna gaan wij, geleid door de Schrift, en aangewezen op haar onderwijs omtrent verbond en kerk, dit zien, en ons leven er naar richten. Er is gemeenschap met de levenden van heden, omdat ze er ook is met de dooden, die bij God zijn. Vandaar dan ook, dat dezen om den laatsten dag roepen en in de verhooring van dit gebed worden gebonden aan Gods besluit omtrent de levenden in de Kerk en die nog leven zullen. (Openb. 5.)

Zoo wordt dan ook de oefening der gemeenschap precies het tegendeel van wat die „Buben” van daar straks in het „Wirtshaus” zoeken. Ze is een zaak van Woord en geloof en van ambt; en dus van tucht, die het vuur werpt naar de hypocrieten. Ze is gemeenschap met elkander, betoond in de viering van het Avondmaal. Ze legt principiëel verschil tusschen den dienst der diaconie en het hulpbetoon der Odd Fellows.

Hoe sterk staat deze opvatting van de gemeenschap der heiligen tegenover wat in onzen tijd de irenische broeders daarvan maken! Laatstgenoemden roepen: spreek ons maar veel van de gemeenschap, en ge houdt dan geen tijd meer over voor dogmatisch geharrewar. Maar Bastingius schaamt zich niet, zijn verhandeling over de gemeenschap der heiligen te laten uitloopen in het brengen van dogmatische controversen voor de vierschaar van de Heilige Schrift. Kom er vandaag eens om, dat men het stuk van de gemeenschap der heiligen gebruikt ter afwijzing van de leer der consubstantiatie, of van de pelagiansche, donatistische, perfectionistische dwaling! Niettemin, zóó doet de man, die college liep bij de opstellers van onzen Catechismus. We zijn toch wel ver afgezaakt. C.D.U.-ers, N.S.B.-ers staan te betoogen, dat de Kerk hun politieke opvattingen met rust dient te laten in naam van de gemeenschap der heiligen, welke anders haar adeldom verliest. Maar Bastingius haalt rechtstreeks uit zijn theorie inzake de gemeenschap der heiligen een bestrijding van de Wederdoopers, die onder den schijn van gemeenschap der heiligen „alle politieke ordeninghe geerne omgestooten zouden hebben, ende welke noch sulcke gemeenschap der goeden (goederen) innevoeren ende houden, dat niemant niet eygens en soude moghen hebben ende besitten”. De aanhangers van een „evangelische katholiciteit” willen uit de idee eener gemeenschap der heiligen de verzoening van alle geschillen tot zelfs tusschen protestantsch en roomsch zien afgeleid. Bastingius daarentegen bestrijdt het roomsche kerkbegrip en de leer der hiërarchie op grond van wat de Schrift hem leerde inzake deze gemeenschap. En waar men zelfs gereformeerde predikanten in onzen tijd hier en daar tot sympathiebetuigingen met en in Buchman-conferenties ziet geraken, daar heeft Bastingius het oog opnieuw er voor geopend, dat de zaak der gemeenschap onder de heiligen een zaak der Kerk is. Er staat dan ook in de Twaalf Artikelen geen kommapunt, doch een komma tusschen het woord „Kerk” eenerzijds en „gemeenschap der heiligen” anderzijds.

God bekeere ons weer tot deze leer der vaderen. En Hij verhoede, dat degenen, die ook in onzen kring in verkeerde richting wijzen en van de constellatie, geschapen door de polemiek der Professoren Kuypen en Hepp, gebruik maken tot versterking van hun stemgeluid, daarin al te zeer de vrije hand zouden krijgen. Dit ware toch geen oefening, doch verstoring van de gemeenschap der heiligen. Vlak vóór zijn bespreking van vraag 55 van den Catechismus citeert Bastingius — en het zij ons gezegd — Nazianzenus:

„d'Arcke van Noe wort van my ghesocht:
Op dat ic wt s' doots noot worde gebrocht...”

En:

God wil niet voor een Vader sulckes zijn bekent,
Die tot der Kercke sich, als Moeder niet gewent.

K. S.

gie”, naar de vertaling van Henricus van de Coput, weer uit. Dadelijk is al van beteekenis, wat deze theoloog voorop plaatst bij zijn „verclaringe” van vraag 55 uit onzen Catechismus. Naar zijn meening wordt met de woorden „gemeenschap der heiligen” „aengewesen de qualiteyt, ende gelegentheyde der Kercke, hoedanich vole dat het sy, ende wesen moet, dwelc wy de gemeente Gods noemen”. Voorop staat dus niet wat wezen moet, maar wat is. En tevens treft het, dat de gemeenschap der heiligen geen zaak is van vrome individuen, maar van de Kerk.

Deze lijn wordt dan ook heel het desbetreffende betoog door gevolgd. Wat is de heilichheid van de „burgers”? Die is allereerst een zaak van toerekening van Christus' heilichheid, en pas daarna komt er bij ter sprake de heilichheid, „die in hen door den gheest Christi aengevangen is”. Christus, zoo zegt Bastingius, wil niet dat de Kerk zij als een varkensstal. Daarom houdt Hij het gebod der heilichheid haar onophoudelijk voor. En zoo wordt de gemeenschap, hier bedoeld, geen „sfeer”, die geleidelijk daardoor ontstaat, dat wij in de schemering onzen warmen haard stoken, om dan met gelijkgestemde zielen een gesprek te hebben, doch een vrucht van de verkondiging des Woords.

Dit wat de „heilichheid” betreft.

En die „gemeenschap” dan?

Ook hier wordt weer door Bastingius vóórgeplaatst, niet wat wij doen, maar wat God doet; niet wat wij „voelen”, maar wat God schept, ook in rechtsverbanden. Het is te mooi om het niet letterlijk te citeeren:

„Ten anderen, wort de gemeente hier afgemaelt, ofte vergeleken by eene republieque, waar in alle de Borigen eenerley gemeyne recht, vryheyt, ende Privilegien zijn gebruyckende; also geschiedet in dese gheestelike borgerschap, wesende de Ghemeynte Gods.

Maer in de antwoordt, wort de ghemeynschap der Heyligen op tweederley wijse aangesien: Eerstelic hebben de wtvercoren ende rechtgeloovighe (die God de Heere alletijt in de sichtbaerlike Kercke heeft) innerlike ende geestelike ghemeynschap, door den H. Geest, met den Vader ende met synen Sone Iesu Christo. Ten tweeden, hebben sy ooc innerlike ende gheestelike ghemeynschap onder malcanderen: Oock hebben sy wterlike ghemeynschap met malcanderen, in de onderlinge diensten, ende bewijsinge der wercken der liefden.”

Deze echt gereformeerde grondgedachte kan men des te beter waardeeren, wanneer men ze vergelijkt met producten van anderen geest, met name uit den kring der mystiek. Een sprekende tekst lijkt ons te zijn het volgende mystieke vers:

Wie die acht Buben im geistlichen
Wirtshaus leben.

Wenn die buben zu samen
Kument in den taverner:
Der erst der lobet sinen Got,
der ander het in gerne,
der drite der bekennet in,
der fierd der minnet in,
der fünfte nymet sin war,
der seste vereynt sich gar,
der sibend stet sin blos,
der achtend hat keyn genos.

Eya, du freyes buben leben!
Waz wil vns got geben?
Den heyligen geyst!
Des bedorfen wir aller meyst!

Die wüfel, die die buben tragent,
Daz sipt tyefe scharfe sinne.
Die werfent sü in die gotheyt
vs ire fryen minne.

Eya, herr Jhesu Christ,
wye wol den lieben kinden ist!
Sü legent sich an die lüder,
sü trinkent volle fuder!
Nüt ist gnug!
Got ist das höchste gut!
amen, amen.

We hebben deze verzen in den oorspronkelijken tekst laten staan, omdat ze vrijwel onvertaalbaar zijn. Maar wie proeft niet het verschil tusschen de twee werelden, die hier aan het woord komen? Een „geestelijk gezelschap” zoekt zijn „stamtafel” in het vers; bij Bastingius stelt God de avondmaalstafel op, nadat de kansel is voorafgegaan. De Heilige Geest is bij den één de kroon op het werk, en Hij komt met geestelijke „tractaties”; maar bij den ander — Bastingius — moet alles van den Geest uitgaan. De mystieke tafelenooten schikken zich om hun stamtafel, en kijken jaloersch dien kant uit, waar de wel zeer exclusieve privileges der bijzonder begenadigden worden uitgedeeld en genoten; ach, ach, of God den Heiligen Geest niet nog eens zou believen te schenken? Maar Bastingius spreekt van een republiek, en allen leven daarin van de éene rechtvaardigmaking van den Christus. In het mystieke tafellied waagt men zijn kansen, en dit kan spel „in het heilige” heet dan de oefening van de gemeenschap der heiligen; Bastingius daarentegen spreekt van onze rechten en zekerheden. In het vers klimt het gemeenschapskringetje den steilen en onberekenbaren weg op tot God; maar Bastingius ziet zijn God komen naar Zijn uitverkorenen toe, en ziet, hoe Hij ze allen gelijkelijk houdt aan de rechten van Zijn verbond. In het mystieke vers wordt de gemeenschap van een geestelijke élite gezocht in de sublimering; maar Bastingius laat de participanten aan de gemeenschap der heiligen rustig staan op den beganen grond, waar God hen baarde en wederbaarde en op elkander aanwees; en niet in het geestelijke eet-

k de gemeen-
Andere „ver-

tikel is reeds
niets nieuws
vandaag zoo
die het pro-
sch, dat men
stituut, waar
in naam van
seeren in de
ische redactie
reken heeft
iet zwijgen
dan zijn het
s. In de on-
staat er dan
p der heiligen
et zoeken van
rhij dan „reli-
en te vormen.
in het gebrek,
elijke beteeke-
heeft, dat ze
itienkant, dat
n, en vooral:
als een ding,
aar hun meen-
n verdwijnen,
r belijft, haar

et is met de
steld dan met
geloofsartikel
elen toch zijn
st deze conse-
gen opbouwen
wij „van” de
alleen uit wat
iond opendoen
n daaróver te
lippen, opdat
in de taal der
ilsche profetie,
iligen zij ont-

blijkt in haar
neenschap der
geen creatuur
an God. Of wij
oogenblik niet
taut nu een-
g elken dag in
laaraan werkt,
laast waarheen
l-hooren, maar
mt, noch waar
gerechtigheid
test het wonder
n straks geloof
en, overal waar
t, sticht God
it Hij dit doet,
Gods verplicht.
ij, niet aan de
ipathieën, doch
Woord dit werk
genade tot Zijn
iem de eenheid
e leven er naar

k Gods voorop-
volgen, dat alle
enzing van het
efening van de
t en ontvloden
van God is, óók
der bekeering
ie-tijd gewrocht
helden. En Hij
daan, door het
irt der vaderen
rkleiden, los van
lij het ook eens
door het oordeel
elijkheid van de
inding aan het
eopenbaard. De
weer tot eere
an den Heiligen
t alle mystische
den Reformatie-
enover alle „eso-
divere kerkbegrip
acramentsleer en
im weer tegelijk
het a m b t aller
rief, uit de hand

tijd van gerefor-
gemeenschap der
wij beperken ons
aus.

ryphaan van de
s kennis gemaakt
izen Catechismus
heeft over de ge-
gezegd. Prof.
in hand gekomen
Christelicker reli-

keering niets terecht en van ons christelijk leven niets terecht! Wij denken vaak dat wij een verdienstelijk werk doen als wij elkaar onrustig maken, maar Jezus noodigt tot de rust.

Maar is dat dan geen valsche gerustheid? Mag ik rusten als het daar van binnen niet klaar is en niet af is? Wel, zou dat niet afhangen van de vraag, waar en waarin wij rusten? Wie slaapt in den top van een mast, wie slaapt in het kasteel van den vijand, die geniet een valsche gerustheid. Maar als het kind rust aan het hart van zijn Vader, een zondaar aan de voeten van zijn Verlosser, zoudt gij dat een valsche gerustheid durven noemen? Die mensch kan rusten, want zijn Heiland riep hem.

Want dat is geloof, als ik mijn geloof niet meer zie. Dat is bekeering, als ik van mijn bekeering niet meer weet. Als ik niets en niemand zie, dan Jezus alleen!

Zoo heeft de verloren zoon gerust aan het hart van zijn Vader. Zeker, hij had het ook anders begrepen. Vader, ik zal hard voor u werken en alzo goedmaken wat ik bedorven heb. Maar de Vader viel hem om zijn hals en kuste hem en sprak: vandaag is het sabbath!

De moordenaar aan het kruis heeft gekreund: Heere, denk aan mij! In zijn verwarde voorstelling was er misschien een mogelijkheid van bekeering na den dood, van een proefpad dat de mensch zou hebben af te leggen om zijn misdaden te boeten. Maar de Heiland sprak: Heden voor u rust in het Paradijs!

N. B.

Vervolg: Kerkelijk Leven.

Hoe Prof. Dr V. Hepp citeert. (IX.)

Geval 15. Op bl. 82 beweert Prof. Hepp, dat „deze critiek“ (lees: K. S.) „voor het tijdperk na den val alleen oog heeft voor de cultuur, die uit het verbond der particuliere genade opkomt“. Elders wees ik deze redeneering reeds af; maar thans willen we hooren, wat als bewijs dienen moet. Prof. Hepp citeert dan ten bewijze een aan mij toegeschreven uitspraak, aldus: „Hij zelf, als Christus Gods, Hij is de gave mensch, die zuivere cultuur beoefend heeft, en dagelijks beoefent“. Dat moet een citaat zijn uit het opstel: „Jezus Christus en het menschenleven“, bl. 251. Maar daar staat al weer wat anders. Ik betoog daar, dat Christus de gave mensch zelf is, en ook den gaven mensch weer schept. Wat het eerste betreft, zeg ik dan o.m.: „Hij zelf, als Christus Gods, Hij is de gave mensch, de eenige, die zuiver cultuur beoefend heeft, en dagelijks beoefent“. Niet alleen wordt „de eenige“ door Prof. Hepp weggelaten, maar ook maakt hij van het bijwoord („zuiver“) een bijvoeglijk naamwoord („zuivere“). Natuurlijk maakt dat een geweldig verschil. Als ik zeg: „Christus heeft zuiver Kerk gesticht“, is dat wat anders dan: „Hij heeft een zuivere Kerk gesticht“. Wat men al tegenwoordig elkaar nog eens expres vertellen moet!

Geval 16. Onmiddellijk op de zoeven aangehaalde, mij ten onrechte toegeschreven woorden, laat Prof. Hepp deze andere volgen: „Christus wordt“ (volgens K. S.) „de redder van de wereld, ook van de cultuur“. De vriendelijke student, die Prof. Hepp's citaten heeft opgezocht, toen de hoogleraar weigerde, de vindplaats te noemen, heeft ontdekt, dat deze woorden zijn ontleend aan het genoemde opstel, bl. 259. Eerlijk gezegd, sta ik weer verbaasd over Prof. Hepp's manier van doen. Let wel, hij wil betoogen, dat ik alleen uit het verbond der particuliere genade de cultuur zie opkomen. Daartoe wandelt hij van bl. 251 (zie geval 15) naar bl. 259. Maar op dien weg moet hij dan gepasseerd zijn bl. 258. Daar staat — vlak vóór de hierboven afgedrukte woorden — deze ondubbelzinnige uitspraak:

„Slechts in zooverre God (gelijk Hij straks ons blijkt te doen) de geschapen wereld nog om Zijns zelfs wil, binnen de kosmische oer-verbanden besloten houdt in Zijn „gemeene gratie“, zal de mensch door deze beschikking Gods zijn leven tot op zekere hoogte weer kunnen „stilleeren“, en cultiveeren“.

Dit heeft Prof. Hepp natuurlijk gelezen. En toch wordt het Gereformeerde volk vermoed met vragen als van § 8: „Is er in dit critisch gevoelen wel plaats voor de algemeene genade?“ En als de hoogleraar dan ergens een zinnetje aantreft (zie 78/9) waarin ik, bij vermelding van wat God deed, niet met zooveel woorden „de gemeene gratie“ noem, dan heet het: „de algemeene genade... wordt ten eenenmale overgeslagen“. Ja ja, maar de plaatzen, waar ik ze nadrukkelijk noem, worden weggelaten, al zijn ze ook gelezen. Al de geleerde vragen, die Prof. Hepp mij op bl. 82 stelt, worden nu met één slag zinloos.

Geval 17. Op bl. 82 komt Prof. Hepp nog weer eens aandringen met zijn fictie inzake ondergeteekende's twee perioden, waarover we in geval 13 reeds het onze opmerkten. „In de latere periode“, aldus fantaseert collega Hepp, „in de latere periode van dit tweede gevoelen“ (lees: K. S.), „zoekt men bepaalde „verklaringen“, „tevergeefs“. Een nuchter mensch verwacht ten bewijze van deze bewering dan ook citaten uit de onderstelde tweede periode. Maar we krijgen citaten uit de z.g. „eerste periode“, één uit het genoemde opstel (Jezus Christus en het menschenleven, 271). We moeten dus weer aannemen, dat Prof. Hepp die bladzijde gelezen heeft. Maar op diezelfde bladzijde handel ik over

Gods genade in de wet-der-weerhouding. De gestelde vragen (zie boven) blijken nog meer zinloos nu.

Geval 18. In § 6 wordt kortweg verklaard: „Gemeene gratie voor dit critisch gevoelen geen gratie, maar gebod“. Reeds wezen we aan, dat dit nergens staat, en dat wat van cultuur gezegd werd, door Prof. Hepp werd behandeld, als sloeg het op de „gemeene gratie“. Op bl. 75 wordt verteld, dat het „gratiebegrip“ door mij „op non-activiteit gesteld is“. En dat, terwijl Prof. Hepp het bekende opstel heeft gelezen, waar op bl. 277 gezegd wordt, „dat het eenzijdig is, het vraagstuk van Christus en cultuur te typeeren als een vraagstuk van „gemeene gratie“; dat „wij er bezwaar tegen hebben, het woord „gratie“ eenzijdig naar voren te brengen“; en dat „de leer der „gemeene gratie“, gelijk zij trouwen a zelf niet anders wil, moet worden gezien als TEVEN'S de leer van het gemene bevel, der gemeene roeping; waarom dan ook niet maar „alleen“ van „vergunningen“ te spreken valt.

Wát heeft Prof. Hepp nu eigenlijk goed weergegeven van de kwestie, waar het op aankomt?

K. S.

Hoe men polemiseert.

Dr W. A. van Es citeert een gedeelte van mijn artikelen inzake Prof. Hepp (en dan juist een passage, waarin niet geargumenteed wordt, evenals de anonieme persschouwer van „Calv. Weekblad“ de gewoonte in zijn schijnbare objectiviteit heeft), zet daar onder dan een stukje van Ds I. de Wolff, dat op het van mij geciteerde gedeelte niet slaat, en zegt dan: hoe men tegenwoordig polemiseert.

Laat ook ons een grafische voorstelling geven, „hoe sommigen nu al jaren lang polemiseeren“.

Eerst hoe 't moet:

	AUTEUR A	AUTEUR B
1e week	zegt over B iets, dat niet waar is	
2e week		B weerlegt A
3e week	A zet de zaak recht	
4e week	blijdschap in den Geest	blijdschap in den Geest

Nu hoe 'therhaaldelijk werkelijk toegaat:

	AUTEUR A	AUTEUR B
1e week	zegt over B iets, dat niet waar is	
2e week		B weerlegt A
3e week	VACANT voor rectificatie	
4e week	VACANT voor rectificatie	
5e week	VACANT voor rectificatie	
6e, 7e, 8e, 9e, 10e, ... week, ... jaar decennium	VACANT enz. voortgaande levensdeformatie	dreigende levensdeformatie

K. S.

Bureau voor werkzoekende Calvinistische intellectuelen.

Uit het jaarverslag dat door Drs J. W. Bruins op den jongsten dies der S.S.R. is uitgebracht, bleek o.a. dat er in het jaar 1937 21 werkzoekende intellectuelen stonden ingeschreven als lid van het Bureau (7 artsen, 4 leeraren, 2 veeartsen, 2 ingenieurs, 2 advocaten, 2 apothekers en 2 economen).

Aan den anderen kant (de kant van de werkgevers) werden in Holland aanbiedingen gedaan aan 8 artsen, 3 advocaten, 1 ingenieur, 1 veearts en 1 apotheker, terwijl in Indië enkele aanbiedingen werden gedaan op onderwijsgebied en voor twee artsen, die op het zendings-terrein werk konden krijgen.

Uit het verslag bleek tevens, dat er door de gevestigde artsen een zeer druk gebruik is gemaakt van het Bureau voor het verkrijgen van vervangers, gedurende ziekte en vacantie. Het is met de artsen zóó, dat de vraag nog het aanbod overtreft, terwijl maar al te dikwijls het omgekeerde kan gezegd worden van de andere intellectuelen.

Het verslag vergelijkt den toestand met het vorige jaar en komt tot de conclusie, dat de toestand op de „Intellectuele arbeidsbeurs“ verbeterd is.

En het verslag eindigt:

Het Bureau heeft den steun noodig van iederen Reunist en Unist. Moge iedere gevestigde Reunist en iedere gevestigde industrieel, die dit verslag onder oogen krijgt, de overtuiging hebben, dat het voorrecht van een gevestigde positie den plicht insluit iets te zijn voor anderen, die dit onthoren."

(Officieel bericht, K. S.)

LITERATUUR EN KUNST

Het boek der Oranje's II.

Dr N. Japikse: De Geschiedenis van het huis Oranje-Nassau. II. — Zuid-Hollandsche Uitg. Mij., Den Haag, 1938.

Het is bijna een jaar geleden, dat wij het eerste deel van dit grootsche werk bespraken. Het verscheen kort na het huwelijk der prinses, waardoor zich nieuwe perspectieven openden voor het huis Oranje-Nassau.

En nu er een nieuwe loot aan den ouden stam is ontsproten, nu een nieuwe golf van geestdrift over het land is gegaan, is het tweede deel verschenen, waarin het begonnen en zich zoo gelukkig ontwikkelende werk van den geleerden schrijver wordt voltooid.

Deze geschiedenis van ons vorstenhuis ontwikkelt zich als een roman; de opeenvolgende figuren zijn als 'ware episoden uit de zich langzaam ontwikkelende gestalte van den zelfden hoofdpersoon. De strijd der verschillende prinses tegen buitenlandse machten en binnenlandse belangen baant den weg; waarlangs het geslacht met rijzen en dalen opklimt tot zijn grootste hoogte: het koningschap over het eengeworden Nederland.

Het eerste deel brak af bij een spannend moment: één minderjarige prins, erfgenaam van alles wat zijn doorluchte huis had verworven, in de macht der regenten. Als „kind van staat“ zal hij opgevoed worden, om willig werktuig te kunnen worden in de handen van hen, die stads- en provinciebelangen stelden boven het staatsbelang. De afstammeling van helden en vorsten, een regenten-kind.

Het vervolg der geschiedenis, het begin van het tweede deel, toont klaar en overtuigend, dat God een hoogere bedoeling had met dezen achteruitgeschoven prins. Uit dezen stillen jongen ontwikkelt zich een tweede Zwijger, die in breedheid van blik, ijeren volharding ondanks talrijke tegenslagen, adel van karakter, vurige liefde voor het volk, zijn grooten naamgenoot evenaart en deels zelfs overtreft. Het „Kind van Staat“, opgevoed voor een ondergeschikte positie in ons kleine land, wordt stadhouder met de grootste bevoegdheden, koning van Engeland, hoofd der coalitie die het evenwicht in Europa zou bewaren en de eervolste plannen van den Zonnekoning voorgoed zou dwarsboomen.

In de fel bewogen jaren van de tweede helft der 17e eeuw is hij het stralend middelpunt, waarop het oog van heel Europa is gericht. Waarom hij, die ter verdediging van de vrijheid en bescherming van den protestantschen godsdienst, de wapens opnam tegen zijn schoonvader en zich koning kronen liet in diens plaats, geen soeverein heeft kunnen en willen worden over zijn eigen volk, wordt en uit het karakter van den prins en uit de eigenaardige verhoudingen in ons land, duidelijk beschreven.

Niemand zal het verbazen, dat de schrijver een derde deel van zijn boek heeft gewijd aan dezen grootsten Oranje-prins. De groote biografie over Willem III is van zijn hand, hij is dus bevoegd als geen ander om in een betrekkelijk klein stuk, een zoo zuiver mogelijk beeld te ontwerpen van persoon en tijd.

Juist door die diepgaande studie heeft hij het recht een oordeel uit te spreken over dezen prins, die door zijn zwijgzaamheid, ondanks zijn enorme prestaties, niet tot groote populariteit is gekomen. De hooge bewondering die Dr Japikse voor hem gevoelt, zal de lezer niet alleen begrijpen, maar ongetwijfeld overnemen, daar ze gebaseerd is op het begripen van dit moeilijke karakter. En evenals de schrijver, zal de lezer kunnen instemmen met de ontboezeming van een bewonderaarsster van den koning-stadhouder „dat een „scheim“ was degene, die hem niet liefhad“.

Emotioneel is de geschiedenis der Oranjes zeer zeker. Op den weergaloozen opgang volgt de schijnbare ondergang. Willem III sterft kinderloos, en daarmee eindigt het huis Oranje. De Friese tak der Oranje-Nassau's volgt op, maar ook hier dreigt ondergang. Willem Friso verdrinkt. Nooit scheen de toekomst somberder. Maar er wordt nog een prinsje geboren, na den dood van den vader. Weer een regentschap — weer regentenheerschappij.

Nergens laat de schrijver den draad glippen, die door het heele verhaal heenloopt: de wonderlijke verhouding tusschen de Oranjes en de regenten. Als de Oranjes een hoogtepunt bereiken, wast de macht der regenten, als deze meenen door edicten en verdragen de positie der prinses te hebben verzwakt, blijkt deze steeds steviger gefundeerd te worden. Als de Staten den prins willen bekleeden met soevereine macht, weigert deze, maar wanneer de regentenregering onaantastbaar lijkt door de contracten van correspondentie, wordt ondergronds de monarchale stroom breder.

Bij het grooter worden van het Oranje-gezag, zijn de bekleeders daarvan minder krachtig, telkens wordt de regeringsvorm in evenwicht ge-

houden. Na zwarte wolke stadhouder aan een min de prinses derde stadhe Willem V, v komst veilig weest.

Op de zelf schrijver de en volk nitee goelikt, zw van uit het l zondere van vaderlandsch beschreven hang, maar voornaamste wordt hier billikt toch ook voor de houders.

Kort worde schreven. De loopen op ee historicus n zijn goede sprakigheid bemantelen. oog lang ni een zuiver o ijk is, te vo portret gete scherp dat laatsten kon over politiek huisselijk en liefdadigheid schrijver no nging Emm onvergetelijk

De snelle ongetwijfeld om dit niet houding der niet meer b komend Soc Misschien w het niet te tieme gegev onzekere vo in de eerste p huis. Over zich in voe kwestie onz maakte zaak formuleering tijdens de maar dat hi

Op één di in het vorig hand: God, monarchie wendbaar h God. Onze hij de gral moeten vall schrijver ge hij zegt „om soevereine volksgeeschei werk hebbe het „een Ge

De desku elke bladzij hem ten di schifting en blijft behou dat onmisba dan opperv vorstenhuis. panopticum sloet van le trekken, zo waardeeren

Voeg hier Het is van „standing“ ties en de het werk standaardw

Gr.

GEES

(Alle inz. Ds D. v

Het „Gees nummer va hier en gin